

Οι Τρεις Ιεράρχες και η Παιδεία

Σεβαστό εκκλησίασμα,

Η 30ή Ιανουαρίου είναι μια ξεχωριστή ημέρα για την Ορθόδοξη Εκκλησία. Είναι η ημέρα που τιμούμε τους Τρεις Ιεράρχες:

τον Μέγα Βασίλειο,

τον Γρηγόριο τον Θεολόγο

και τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο.

Την ίδια στιγμή, είναι και η γιορτή της παιδείας.

Η γιορτή των δασκάλων και των μαθητών,

των γραμμάτων, των βιβλίων και της μάθησης.

Για πολλούς αιώνες, η γνώση και η πίστη θεωρούνταν αντίθετες.

Η λογική από τη μία πλευρά, η πίστη από την άλλη.

Κι όμως, στο Βυζάντιο, τρεις άνθρωποι απέδειξαν ότι μπορούν όχι μόνο να συνυπάρξουν,

αλλά και να δημιουργήσουν πολιτισμό.

Στους πρώτους αιώνες του Βυζαντίου, η κοινωνία άλλαζε ραγδαία.

Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία ήταν ακόμη ζωντανή,

ενώ ο Χριστιανισμός είχε γίνει η κυρίαρχη πίστη.

Το ερώτημα ήταν απλό αλλά επικίνδυνο:

μπορεί η αρχαία γνώση να συνυπάρξει με τη χριστιανική πίστη;

Πολλοί απάντησαν όχι.

Οι Τρεις Ιεράρχες απάντησαν:

ναι — και μάλιστα πρέπει.

Ο Μέγας Βασίλειος γεννήθηκε το 330 μ.Χ. στην Καισαρεία της Καππαδοκίας.

Σπούδασε στις καλύτερες σχολές της εποχής, στην Καισαρεία και στην Αθήνα.

Ιατρική, ρητορική, αστρονομία, φιλοσοφία, θεολογία.

Όμως δεν κράτησε τη γνώση για τον εαυτό του.

Την έκανε προσφορά.

Ίδρυσε τη Βασιλειάδα,

ένα πρότυπο κοινωνικό ίδρυμα με νοσοκομεία, σχολεία και φροντίδα για τους φτωχούς.

Για τον Βασίλειο, η γνώση δεν είχε αξία αν δεν οδηγούσε στην αγάπη.

Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος ήταν διαφορετικός.

Ήσυχος, ποιητικός, βαθύς στοχαστής.

Αγάπησε την ελληνική φιλοσοφία,

αλλά δεν την λάτρεψε.

Τη χρησιμοποίησε ως εργαλείο για να μιλήσει για τον Θεό με λόγο καθαρό και ανθρώπινο.

Τα έργα του θεωρούνται από τα πιο βαθιά θεολογικά κείμενα όλων των εποχών.
Γι' αυτό και ονομάστηκε Θεολόγος.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος ήταν τολμηρός ρήτορας.
Μιλούσε για δικαιοσύνη,
κατήγγειλε τη διαφθορά,
δεν φοβόταν ούτε τους ισχυρούς ούτε τους αυτοκράτορες.
Οι λόγοι του ήταν τόσο δυνατοί,
ώστε ο λαός τον ονόμασε Χρυσόστομο.

Η αλήθεια, όμως, είχε τίμημα.
Εξορίστηκε, διώχθηκε, υπέφερε.
Αλλά δεν σώπασε ποτέ.

Οι Τρεις Ιεράρχες δεν ήταν ίδιοι.
Είχαν όμως κοινές αρχές.
Πίστευαν ότι η παιδεία είναι ιερή.
Ότι η γνώση χωρίς ήθος είναι επικίνδυνη.
Και ότι η πίστη χωρίς σκέψη είναι κενή.

Ένωσαν την ελληνική φιλοσοφία,
τη χριστιανική πίστη
και την κοινωνική ευθύνη.
Και έτσι έθεσαν τα θεμέλια της βυζαντινής παιδείας.

Γι' αυτό και η Εκκλησία, αλλά και η Πολιτεία,
τους τίμησαν ως προστάτες της παιδείας και των γραμμάτων.
Όχι απλώς επειδή ήταν λόγιοι,
αλλά επειδή δίδαξαν πώς να σκέφτεται κανείς,
πώς να πιστεύει
και πώς να ζει.

Οι Τρεις Ιεράρχες δεν ανήκουν μόνο στο παρελθόν.
Ανήκουν σε κάθε εποχή που αναζητά ισορροπία.
Σε έναν κόσμο γεμάτο πληροφορία,
αλλά φτωχό σε σοφία.

Μας θυμίζουν κάτι απλό και διαχρονικό:
ότι η αληθινή παιδεία
δεν είναι μόνο γνώση.
Είναι ήθος.
Είναι ευθύνη.
Και, πάνω απ' όλα,
είναι ανθρωπιά.

Νίκος Degeorges, 1/2/2026